

چکیده

مقدمه: در دهه اخیر در کشورهای در حال توسعه و کم درآمد مدیریت به دلیل نقصان اطلاعات، دچار چالش‌های اساسی شده است. فزونی پراکندگی داده‌ها، مفاهیم، مشاهده ضعیف برونداده‌ها، برنامه‌های نرم‌افزاری مجزا و خودمدار نیز مزید بر علت است. به منظور متعادل شدن فضای تحقیقات در حوزه سلامت و ارتقاء آن، ایجاد بستری برای تعاملات در حوزه تحقیقات سلامت ضروری است. لذا در این پژوهش سعی بر آن است که ضمن بررسی تطبیقی سیستم ملی اطلاعات پژوهش در کشورهای منتخب و همچنین بررسی وضعیت موجود کشور الگوی جامع برای سیستم اطلاعات پژوهش در حوزه سلامت ارائه شود.

روش پژوهش: مطالعه حاضر از نوع توصیفی - تطبیقی با رویکردی کیفی می‌باشد که در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۰ در ایران انجام شد. در زمینه الزامات سیستم ملی اطلاعات پژوهش کشورهای آمریکا، استرالیا، ژاپن، هلند و ایران مورد بررسی قرار گرفت. ابزار گردآوری داده چک لیست و منابع اطلاعاتی شامل مقالات، راهنماها و گزارش‌های وب سایت‌های مربوطه بوده است. در نهایت، داده‌های گردآوری شده در قالب جداول تطبیقی، مورد توصیف و مقایسه قرار گرفتند. پس از مقایسه وجوه اشتراک و افتراق این سیستم‌ها، الگو پیشنهادی اولیه در ۶ محور اصلی و ۲ محور فرعی طراحی گردید، که ۵ محور اصلی و ۲ محور فرعی الگوی مذکور از طریق پرسشنامه و با استفاده از آزمون دلفی به رای صاحب نظران گذاشته شد. مواردی که کمتر از ۵۰ درصد از صاحب نظران توافق داشته‌اند از الگو حذف، ۵۰ تا ۷۴ درصد مجدداً به نظرسنجی صاحب نظران گذاشته شد و موارد ۷۵ درصد و بالاتر از آن پذیرفته و در الگوی نهایی منظور شد. یک محور اصلی الگوی مذکور از طریق راهنمای پرسشگری و با استفاده از بحث گروهی متمرکز به رای پژوهشگرانی که دارای سابقه اجرایی بالای ۱۰ سال بوده و در معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شاغل بوده به بحث گذاشته شد. تمامی مصاحبه‌ها و بحث‌های گروهی ضبط شده و بلافاصله پس از اتمام آنها پیاده گردیدند. فرآیند آنالیز داده‌ها به طور همزمان و با استفاده از روش استراس و کوربین صورت پذیرفت.

یافته‌ها: الزامات سیستم ملی اطلاعات پژوهش سلامت بر اساس افتراق و اشتراک مختصات سیستم در کشورهای منتخب در شش محور ساختار، محتوا، عناصر اطلاعاتی، روش‌های گردآوری اطلاعات، خدمات و قابلیت‌ها و روش‌های انتشار اطلاعات مشخص گردید. اعتبار پنج محور (ساختار، محتوا، روش‌های گردآوری اطلاعات، خدمات و قابلیت‌ها و روش‌های انتشار اطلاعات) آن بر اساس آزمون دلفی و اعتبار یک محور آن (عناصر اطلاعاتی پایگاه‌ها) بر اساس بحث گروهی متمرکز تعیین گردید.

نتایج آزمون دلفی (مرحله اول و دوم) در خصوص الگو پیشنهادی اولیه نشان داد که این الگو با ۱۵۱ مولفه مورد تایید صاحب نظران قرار گرفت. در نهایت، الگوی پیشنهادی شامل پنج محور اصلی ساختار، محتوا، روش‌های گردآوری اطلاعات، خدمات و قابلیت‌ها، روش‌های انتشار اطلاعات و دو محور فرعی سرویس جستجو و درگاه مورد تایید صاحب نظران قرار گرفت. مهمترین نقاط قوت این سیستم ارائه خدمات پژوهشی و آموزشی موثر و مفید، ایجاد بستری برای بازار

پژوهش، حفظ مالکیت معنوی و حقوقی پژوهش‌ها و مهمترین نقاط ضعف آن نپرداختن به پروتکل‌های امنیتی و مسائل فنی و استانداردها بوده است.

همچنین بر اساس تجزیه و تحلیل محتوایی داده‌ها در بحث گروهی متمرکز، عناصر اطلاعاتی ضروری سیستم ملی اطلاعات پژوهش سلامت در ۱۳ قالب کلی پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان، پژوهشگران، مجلات، کتب، مقالات، طرح‌های تحقیقاتی، پایان‌نامه‌ها و سه بخش: عناصر اطلاعاتی ضروری برای هر پایگاه، پاسخگویی به عناصر اطلاعاتی سیستم به شاخص‌های ملی در حوزه تحقیقات سلامت و پیشنهادات جهت بهینه‌شدن سیستم تبیین شدند.

نتیجه‌گیری: الگو نهایی ارائه شده شامل پنج محور اصلی ساختار، محتوا، روش‌های گردآوری اطلاعات، خدمات و قابلیت‌ها، روش‌های انتشار اطلاعات و دو محور فرعی سرویس جستجو و درگاه که جمعاً شامل ۱۵۱ مولفه مورد توافق صاحب‌نظران بوده همچنین عناصر اطلاعاتی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی سیستم ملی شامل ۲۴۰ عنصر اطلاعاتی است. این سیستم روش‌ها و روندهای مسيردهی علوم، شناسایی محققین در رشته‌های مختلف، یافتن تجهیزات یا امکانات، شناسایی نوآوری و نتایج فعالیت‌های پژوهشی، مدیریت روند اعطای بودجه تحقیقاتی، تولید آمارها و گزارش‌ها، ارزیابی پروژه‌ها و بررسی علم و علم‌سنجی، ترویج علم در جامعه و قراردادن منابع مالی در محل‌های مورد نیاز را امکان‌پذیر می‌سازد. به منظور تحقق سیستم ملی اطلاعات پژوهش سلامت و توسعه آن عزمی جدی و همگانی، تغییرفرهنگ و نگرش جامعه پژوهشی کشور در حوزه سلامت و همچنین بهبود وضعیت زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور ضروری است.

کلیدواژگان: سیستم ملی اطلاعات پژوهش سلامت، سیستم اطلاعاتی، مجموعه داده‌ها، عناصر اطلاعاتی، اقلام

اطلاعاتی